

ŠTABOVI U RATU

Rad štabova, organizacija komandnih mesta i uopšte komandovanje česte su teme u francuskim vojnim časopisima. Članak¹ čiji prikaz ovde donosimo obrađuje najpre ulogu štaba, a zatim njegovu unutrašnju organizaciju danas — kako to ovi autori zamišljaju.

Štab govori i radi u ime komandanta i zbog toga mora da prodre u njegovu zamisao predstojeće borbe; ujedno on se nalazi i u ulozi posrednika između komandanta i njegovih neposredno potčinjenih. Zbog toga se, kao što je poznato, rad štaba i sastoji u: informisanju komandanta i pripremi njegovih odluka, u pravovremenoj razradi i predaji zapovesti potčinjenima, i u kontroli njihovog izvršenja.

Štab mora da predvidi mogućni razvoj situacije i da komandantu izloži više predloga kako bi on mogao da izvrši izbor i donese odluku. U toku pripreme odluke štab je dužan da pazi da ne bude zaveden unapred „orijentisanom” informacijom; ujedno treba stalno preduzimati vlastite mere kako bi olakšao oformljenje i sprovođenje odluke.

Potčinjeni treba da prime zapovesti u onoj formi i onim sredstvima koji im obezbeđuju da na vreme izvrše postavljene zadatke. Momentalna situacija, rokovi izvršenja, situacija kod potčinjenih, kao i vrsta, veličina i složenost dokumenata, utiču na izbor sredstava veze. Ovde je osnovno da komandantova odluka bude preneti svima onima koji sa njome moraju biti upoznati i to tako da dejstva predviđena odlukom budu izvedena pod najpovoljnijim uslovima. Iz toga proističe da se štab mora brinuti i za sprovođenje odluke. Očigledna je uska povezanost ove funkcije štaba — brige za izvršenje izdatih zapovesti, sa onom prvom — informisanje komandanta i priprema odluke. Ipak se one međusobno razlikuju. Postoje ovde dva momenta. Prvi — uslovi u kojima štab radi; nužno je da štab živi i dela saglasno borbenim uslovima kod izvršioca, da komandantu prenosi atmosferu preduzetih dejstava, a potčinjenima reaganja komandanta na novonastalu situaciju (reč je o informisanju po dva kanala). Drugi momenat — veoma velika brzina rada kako bi štab mogao da pripremi hitne odluke, preduzme protivmere u kritičnim situacijama, pronađe izlaz iz neuspeha,

---

¹ *Les états-majors en campagne*, par le Chef d'escadrons Chateau et le Chef de bataillon Genelot, *L'Armée*, Francuska, novembar 1968. god.

otkloni posledice zakašnjenja, pretrpljenih gubitaka, ukratko, kako bi mogao da obezbedi komandantu, ma šta se desilo, rukovođenje jedinica.

Da bi štab odgovorio ovim zahtevima, potrebno je da zadaci, odnosno dužnosti između pojedinih organa štaba budu dobro raspoređene — shodno postojećim uslovima. Međutim, ti uslovi su vrlo promenljivi. Komandantov način rada proističe iz njegove naravi. Kada se komandant promeni, menja se i stil rada u štabu. S obzirom na to da dobijeni zadaci mogu biti veoma različiti i da se situacija jedinice u borbi može iznenadno izmeniti, organizacija štaba mora biti jako elastična da bi se prilagodila peripetijama komandovanja, ali i dovoljno precizna kako bi olakšala uspostavljanje neophodnih tehničkih veza na raznim stepenima komandovanja.

Štab i nuklearna vatra. Tradicionalna formacija štaba je poznata — načelnik štaba i 4 odeljenja (odseka, biroa),² kao i njegova podela u borbi na prednje i zadnje komandno mesto.³ Međutim, neizmerne mogućnosti (i ograničenja) koje donosi nuklearna vatra nameću kontradiktorne zahteve organizaciji štabova i odgovarajuće prilagođavanje sistema komandovanja.

Smatra se da je nuklearna vatra sada glavni element manevra. Odluka za njenu upotrebu, izbor momenta i mesto same upotrebe predstavljaju isključivo pravo određenih komandanata. Štab, sa svoje strane, mora komandantu da obezbedi najpovoljnije uslove za donošenje te kapitalne odluke, a ujedno i da osigura maksimalnu efikasnost dejstva nuklearne vatre. Na osnovu studija, tokom poslednjih nekoliko godina, proizlazi da ta efikasnost naročito zavisi od rada izviđačke službe, sa jedne, i brzine otvaranja vatre, s druge strane. Osim toga, efikasnost nuklearnog dejstva zahteva da štabovi do tančina i stalno budu upoznati sa rasporedom vlastitih snaga.

Tradicionalna organizacija štabova bi bez sumnje odgovorila ovim zahtevima ako bi se koristio operativni centar — s obzirom na to da on omogućava da se dobiju sinteze, zaključci iz informacija i ostvari saradnja pri izdavanju naredenja. U suprotnom, zadržavanje ranije apsolutne podele na organe koji imaju pravo upotrebe i organe koji stavljaju nuklearno oružje u dejstvo veoma se malo slaže sa potrebom da se taktička nuklearna vatra otvori skoro u istom momentu kada se dobiju podaci izviđanja. Trenutno iskorišćavanje tih podataka može se postići samo pomoću sistema komandovanja u kome će postojati neprekidna veza između odgovornog komandanta za donošenje odluke i najniže jedinice koja stavlja u dejstvo sredstva za lansiranje. Zbog toga, po mišljenju autora, i treba ponovo razmotriti potrebu razdvajanja komande artiljerije, odgovorne za stavljanje svojih jedinica u dejstvo, od štaba koji je odgovoran opštevojnom komandantu za upotrebu ovog roda.

² Prvo odeljenje je personalno, drugo obaveštajno, treće operativno-nastavno, a četvrto pozadinsko. — Prim. S. J.

³ To su francuski termini, a odgovaraju našem osnovnom komandnom mestu i pozadinskom. — Prim. S. J.

S druge strane, organi komandovanja predstavljaju rentabilne ciljeve nuklearnim udarima. Njihova rušilačka snaga dovoljna je da momentalno uništi sve elemente jednog sistema komandovanja. Ma kakve mere predostrožnosti bile preduzete, razvijeno komandno mesto je, po prirodi svojoj, vrlo osetljivo na neprijateljsko nuklearno dejstvo. Uobičajeni postupci zaštite ne odgovaraju ni karakteru štabova, ni njihovom zadatku. Ukopavanje štabova je isključeno u pokretnoj borbi, osim ako se ne radi o vrlo visokim štabovima. Njihovo maskiranje je iluzorno pri postojanju savremenih sredstava elektronskog rata, a zauzimanje rastresitog rasporeda preko izvesne granice u suprotnosti je sa potrebama štabnog rada. Najzad, i pokretljivost ima svojih granica; komandno mesto u pokretu nema ni približno onu sposobnost normalnog funkcionisanja i održavanja veze kao kada miruje.

Tako se dolazi do zahteva za povećanjem snaga i sredstava komandovanja kako bi jedan njihov deo bio u radu, a drugi spreman da zameni prvi — bilo u toku premeštanja štaba bilo u slučaju njegovog uništenja. Ostvarujući taj zahtev do krajnosti, dolazi se do podele štabova na dva dela i do formiranja dva kompletna, jednaka organa za komandovanje. Na taj način, njihovim naizmeničnim radom bila bi garantovana neprekidnost u komandovanju, dok bi pouzdanost u funkcionisanju — u slučaju uništenja aktivnog komandnog mesta — bila obezbeđena trenutnim stupanjem u dejstvo organa za komandovanje koji je do tada bio u rezervi. Tako zamišljen sistem nudi u teoriji određene prednosti, ali u praksi ima ozbiljnu nezgodu — vrlo je skup. Uz to, neprekidno postojanje, uprkos naizmeničnog rada, dva štaba teško se može ostvariti.

Nijedno rešenje, svakako, nije savršeno. Međutim, kao zadovoljavajuće može se prihvatiti ono koje obezbeđuje da se u slučaju uništenja jednog komandnog mesta raspolaze bar „ostatkom” organa za komandovanje. Taj preostali deo štaba osigurao bi, istina u nestabilnim ali još uvek zadovoljavajućim uslovima, kontinuitet u komandovanju makar glavnim delovima potčinjenih jedinica i mogućnost nastavljanja manevra vatrom.

Šema organizacije štaba. Autori daju jednu principijelnu šemu organizacije štaba. Reč je o divizijskom organu za komandovanje, tj. o najnižoj jedinici koja stavlja u dejstvo nuklearno oružje. Štab, ma kako bio organizovan, ima različite organe koji izvršavaju određene (posebne) zadatke. Pojedinačne aktivnosti tih organa najpre treba usmeriti, a zatim uskladiti sa opštim zadatkom štaba. Tu ulogu ima načelnik štaba, pod čijim rukovodstvom i odgovornošću štab i funkcionise. Načelnik štaba referiše komandantu o rezultatima rada štaba; zavisno od veličine jedinice, načelnik štaba može imati jednog ili više pomoćnika.

U pogledu unutrašnje organizacije štaba postoji već duže vreme tendencija, ističu autori članka, da se organizacija po odeljenjima (biroima) pretvori u sistem „ćelija” koje imaju posebne borbene zadatke. U takvom sistemu predviđaju se sledeće ćelije: obaveštajna, za vatrena dejstva, za pokretne snage i pozadinska.

Prve tri — obaveštajna, za vatrena dejstva i za pokretne snage — grupišu se u operativni centar, dok četvrta — pozadinska čini okos-

nicu zadnjeg komandnog mesta. Kao što se vidi, podela štaba u ratu ostaje neizmenjena, iako se unutrašnja organizacija menja, pa i dalje postoji prednje i zadnje komandno mesto.

Nova unutrašnja organizacija nije promenila samo nazive pojedinih organa komandovanja. Uloga ćelija nije potpuno ista sa onom odeljenja (biroa). To je potpuno jasno ako se imaju u vidu uloge obaveštajne ćelije i ćelije za vatrena dejstva. Njihovo formiranje neposredna je posledica prethodnih razmatranja o uticaju nuklearne vatre na rad štaba.

Obaveštajna ćelija dobija poseban značaj pošto treba da pruži bitne elemente za donošenje odluke o upotrebi nuklearne vatre. Sem toga, u izvesnim slučajevima, na osnovu njenih podataka se određuje vreme otpočinjanja gađanja. Iz ovoga proizilazi i neophodnost da ova ćelija raspolaže svim mogućim (čak i najdetaljnijim) podacima o neprijatelju u celokupnoj zoni dejstva viših taktičkih i operativnih jedinica. Broj i raznovrsnost sredstava za izviđanje bojišta kojima raspolažu jedinice svih stepena zahtevaju da se ta sredstva što direktnije povežu sa obaveštajnom ćelijom, a i međusobno, kako bi ih ćelija mogla staviti u dejstvo. Isto je tako potrebno da obaveštajna ćelija bude u neprekidnom dodiru sa elementima štaba (bez obzira da li su iz organskog sastava ili ojačanja) koji neposredno prate razvoj situacije.

Ćelija za vatrena dejstva, na osnovu odluke komandanta, reguliše upotrebu nuklearne vatre, usklađuje dejstva klasičnih vatri sa zemlje i iz vazduha i tesno saraduje sa komandama lansirnih uređaja. Njen je zadatak da pripremi i obezbedi najbolje uslove za izvršenje komandantove odluke o upotrebi vatre.

Pošto se, po mišljenju autora, došlo do saznanja da je integracija snaga i sredstava najsigurniji način da komandantova volja dospe direktno do poslednjeg izvršioca, pristupljeno je ukidanju komande artiljerije. Međutim, iako ne postoji više u onom ranijem vidu, njene mogućnosti za dejstvo nisu umanjene, već su se sada sjedinile sa mogućnostima štaba. Naime, komandant divizijske artiljerije postao je neposredni pomoćnik komandanta — odgovoran za upotrebu vatre, dok su njegovi potčinjeni našli svoje mesto u okviru ćelije za vatrena dejstva.

Po ovoj, veoma oskudno izloženoj podeli postoji:

jedno prednje komandno mesto pod komandom načelnika štaba; ono je taktičke namene i može se, bar delimično, podeliti na dvoje. Prednje komandno mesto obuhvata operativni centar sa ćelijama (obaveštajna, za vatrena dejstva i pokretne snage), isturenu pozadinsku grupu, odeljenja za vezu, specijalne grupe, centar veze i jedinice za osiguranje i transport;

jedno zadnje komandno mesto pod komandom pomoćnika komandanta za pozadinu — u ulozi pozadinskog obezbeđenja. Obuhvata pozadinsku ćeliju, centar veze i jedinice za osiguranje i transport.

Prema ovoj organizaciji komandant artiljerije je u sastavu štaba. Međutim, ovde se radi samo o jednoj principijelnoj šemi, što znači da su i druge moguće. Sada je u toku ispitivanja divizijski sistem komandovanja, koji ima dva prednja (identična) komandna mesta umesto jednog koje bi se delilo na dva dela. U svakom slučaju komandantu ostaje puna sloboda da, po ličnom nahođenju, reguliše rad štaba. On

može, na primer, da grupiše oko sebe nekoliko bliskih saradnika u jednu radnu grupu. Ova sloboda u razmeštaju pojedinih organa štaba ne proteže se na usvojenu podelu štaba na ćelije.

Osnovna je svrha izmena u tradicionalnoj organizaciji štaba da se svede na krajnje mogućnu meru vreme reagovanja u sistemu komandovanja. Nagli i koreniti preokreti situacije, koje svakog trenutka može da izazove upotreba nuklearnog oružja, prisiljava komandanta da momentalno donosi odluke. Taj nedostatak vremena mogao bi onemogućiti rad komandanta kad njegov štab ne bi raspolagao potrebnim tehničkim sredstvima koja mogu da odgovore novim zahtevima. Razvoj tih sredstava je neprekidan, uspešno prilagođavanje borbenim potrebama je dosta brzo, pa se već sada može predvideti uvođenje u naoružanje, u dosta bliskoj budućnosti, sredstava za koje se mislilo da će još dugo zbog svoje složenosti biti van borbene primene. Najznačajnije promene treba očekivati u domenu veza i prikupljanja i obrade podataka. Sistem SERPEL (Système d'Exploitation du Renseignement par l'Electronique — elektronski sistem iskorišćavanja podataka) predstavlja karakterističan primer u tom pogledu.

U zaključku autori ističu da prilagođavanje štabova nuklearnim uslovima vodi stvaranju složenih i centralizovanih organizacija, što sve dovodi do sporosti u radu. Ona se otklanja usvajanjem novih metoda rada. Nema sumnje da se rešenje najpre nalazi u automatskoj obradi podataka. Pri tome treba paziti da se štabovi ne pretvore u tehničke laboratorije jer rat je sukob dveju volja, u kome je udeo racionalnog sačuvao značajno mesto. Uticajni faktori se ne mogu pretvoriti u cifre i to se verovatno nikada neće ni ostvariti. Mašina samo sređuje podatke prema utvrđenim kriterijumima i izlaže ih na upotrebljiv način; u stvari, ona izvršava rad koji za sada iziskuje mnogo vremena. Međutim, rad na sintezi, stvaranju zaključaka ostaće uvek delo čoveka.

S. J.